

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГОНЧАРОВА Оксана Миколаївна – аспірант кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця.

Наукові інтереси: педагогіка вищої школи, ділова англійська, методика викладання іноземної мови, науково-технічний переклад.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HONCHAROVA Oksana Mykolayivna – PhD Student of Foreign Languages and Intercultural Communication Department, S. Kuznets Kharkiv National University of Economics.

Circle of scientific interests: higher school pedagogy, business English, methods of teaching a foreign language, scientific and technical translation.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2020 р.

УДК 37.01-04

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-170-174

ГРИНЯЄВА Наталя Миколаївна –

аспірант кафедри педагогіки та методики професійної освіти Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5361-7803>

e-mail: natalyakharchenko3333@gmail.com

КІРЮХА Катерина Ігорівна –

аспірант кафедри педагогіки та методики професійної освіти Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7598-6287>

e-mail: katekrrog@i.ua

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІКТ В АУДИТОРНІЙ РОБОТІ ПРИ ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Необхідність формування закладами освіти ключових компетентностей відзначена в концептуальній модернізації вітчизняної освіти. Суспільство «доби інформації» вимагає від всіх учасників освітнього процесу володіння навичками XXI ст. Особливо гостро питання розвитку інформаційно-комунікативних компетентностей постало з початком пандемії COVID-19 та активним впровадженням технологій дистанційного навчання. Розвиток базового переліку компетентностей здобувачами освіти стають одним з пріоритетних завдань викладачів.

Актуальність наукового пошуку цієї статті обумовлена тим, що інформаційні та комунікаційні технології, що входять до життя кожної людини за часів невідомої глобальної комп'ютеризації сучасного суспільства, сприяють розвитку основних компетентностей молоді в освітньому процесі. Особливої релевантності це питання набуває в умовах інтеграції української держави до європейської та світової спільноти. Відтак, актуалізується проблема активного використання іноземних мов у всіх сферах суспільного життя, презентація та популяризація здобутків власного народу на

міжнародному рівні. Формування практичних комунікативних умінь і навичок майбутніх спеціалістів харчової промисловості можливе завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують ефективне навчання іноземних мов, предметів суспільно-гуманітарного циклу, що надає можливість не лише вдосконалити іноземне спілкування, стати більш конкурентно спроможними під час пошуку роботи за спеціальністю, а й зайняти активну громадянську позицію, усвідомити власне місце в соціумі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну та методологічну основу статті складають роботи вітчизняних та зарубіжних учених, присвячені питанням розвитку громадянської та професійно орієнтованої іноземної компетентностей студентів засобами ІКТ. Специфіка використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті дуже активно досліджується у вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці. Зокрема, аналізуються поняття, переваги та недоліки сучасних ІКТ та потенціал їх використання в учбовому процесі. Незважаючи на систематичні та цілеспрямовані наукові пошуки в галузі дослідження специфіки

використання сучасних ІКТ в аудиторній роботі, окремі аспекти цього явища досі залишаються недостатньо вивченими науковцями.

Проблема використання інформаційно-комунікативних технологій висвітлена у наукових доробках Бондар Г. В., Ковальнової Н. В., Кивотової О. М., Гуревича Р. С., Кадемії М. Ю., Ставицької І. В., тощо. Існує значна кількість літератури, наданої розробниками сучасного інформаційного забезпечення та гаджетів щодо технічних можливостей продуктів та переваг їх використання для розвитку інформаційно-комунікативних технологій. Проте літератури та практичних посібників що розкривають можливості формування громадянської та іншомовної компетентностей засобами ІКТ в освітньому процесі недостатньо.

Мета статті – обґрунтувати та аналізувати специфіку використання сучасних ІКТ в аудиторній роботі при формуванні громадянської та професійно орієнтованої іншомовної компетентностей майбутніх спеціалістів харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) являють собою системний інформаційний феномен, у межах якого поєднано уніфіковані технології, програмне забезпечення, накопичувальні та аудіовізуальні системи, телекомунікації, мережеві та цифрові способи передачі, накопичення, обміну, збереження, змінування інформації [1, с. 68].

До програмних засобів навчання майбутніх спеціалістів харчової промисловості входять:

- системи комп'ютерного тестування майбутніх спеціалістів, за допомогою яких проводиться одномоментне та стандартизоване тестування, яке забезпечує якісний контроль навчальних досягнень;

- системи віртуального діалогу, що дають можливість майбутнім спеціалістам харчової промисловості здійснювати комунікацію з віртуальним співрозмовником, набуваючи при цьому необхідного словникового запасу та матеріалу для отримання нових знань з іноземної мови;

- комп'ютерні тренажери, за допомогою яких формуються практичні вміння і навички іншомовного говоріння та слухання;

- інтерактивна дошка, що є зручним засобом роботи з великою аудиторією; заохочує викладача на імпровізацію і гнучкість, дозволяючи малювати і робити

- записи зверху будь-яких додатків і веб-ресурсів; звільняє студентів від необхідності записувати лекцію завдяки можливості зберігати і друкувати все, що з'являється на дошці;

- електронні підручники, з можливістю отримання повної інформації щодо вивчаємої теми, простеження причинно-наслідкових зв'язків;

- мультимедійні словники та довідники, які є зручними в використанні та полегшують студентів доступ до найновішого тлумачення іншомовних лексем;

- онлайн-екскурсії, що стають у нагоді при вихованні поваги до історичної спадщини, національних цінностей, традицій власного народу;

- чат-боти, які є сучасним та дієвим інструментом, що сприяють формуванню механічних навичок з освітніх предметів;

- онлайн-конференції, вебіари, майстер класи, які значно розширюють можливості освітнього простору, дозволяють обмін досвідом на відстані, сприяють розвитку навичок індивідуальної та групової роботи, усвідомленню власної ролі в освітньому процесі, вихованню відповідальності за свої дії чи бездіяльність;

- хмаро орієнтоване навчальне середовище, використання якого забезпечує максимальну мобільність студентів у доступі та переробці навчальної інформації.

- електронні мультимедійні карти, що дозволяють здобувачеві освіти розвивати просторові та хронологічні компетентності, виховують повагу до історичного минулого держави та її природних багатств;

- текстові редактори, зокрема, Microsoft Word, за допомогою якого викладач має змогу підготувати різноманітні матеріали програми, дидактичні карточки, створити ілюстровані тести, вправи тощо. Зокрема, викладачем можуть бути виготовлені і розроблені інструкційні і технологічні картки англійською мовою за різною тематикою, наприклад: «Initial processing of vegetables and mushrooms», «Simple forms of vegetable slicing», technological map «Simple slicing of potatoes», «Forms of cutting», «Culinary processing of poultry» тощо.

- створення мультимедійних презентацій в Microsoft Power Point, за допомогою якого викладач, а також студенти можуть створювати презентації для подальшої демонстрації під час виступів на семінарах, конференціях тощо. Ця програма ідеально підходить для створення мультимедійних учбових посібників з

яскравою графікою, відео сюжетами, звуковим оформленням та анімацією. Студенти використовують презентації як одну з форм представлення творчих, проектних робіт [4, с. 61; 6, с. 157].

На відміну від звичайних технічних засобів навчання ІКТ дозволяють не лише надати студентам велику кількість готових, якісних, відповідним чином організованих знань та матеріалів, а й розвивати їх інтелектуальні, творчі здібності, а також вміння самостійно здобувати нові знання, працювати з різними джерелами інформації. Під час проектної роботи студентам надається унікальна можливість творчого переосмислення і систематизації набутих знань і навичок, їх практичного застосування, а також можливість реалізації свого загального інтелектуального потенціалу, смаку і здібностей [7, с. 128].

Аудиторна робота може проводитися як фронтально, так і в індивідуальній формі. На заняттях з іноземної мови при формуванні професійно орієнтованої іншомовної компетентності майбутніх спеціалістів харчової промисловості частіше використовується фронтальна форма роботи, тому що вона спонукає студентів до колективної співпраці. Виконуючи завдання практичної роботи, студенти надають один одному консультаційну допомогу, спільно вирішують ситуаційні завдання. Ефективність проектної роботи багато в чому залежить від керівної ролі викладача, який визначає сферу дослідження, пояснює метод дослідження, стимулює дослідницьку діяльність студента. Метод проектів, який використовується у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням, дозволяє вирішити декілька завдань – прищепити навички роботи з інформацією і навчитися використовувати для цього інформаційні технології (робота з текстовою, графічною інформацією, пошук і відбір інформації, аналіз числових даних тощо). Студенти виконують роботу з проектування іміджу підприємства громадського харчування, розробки меню, підбору рецептів фірмових страв, вибірку розстановки столів залу тощо, використовуючи в роботі матеріал з різних джерел, в першу чергу, з мережі Інтернет.

Враховуючи складність процесу державотворення, військові конфлікти, активізацію процесу етнічної ідентифікації суспільства слід особливу увагу вчителям приділяти розвитку громадянської компетентності учнів, які мають зайняти активну життєву і громадянську позицію,

бути готовими взяти на себе відповідальність за подальший розвиток України. Отже, ми можемо зробити припущення, що в умовах реформування освітньої галузі, розвитку громадянської відповідальності учнівської молоді слід приділяти значну увагу, вдосконалювати і оновлювати форми методи роботи, сприяти поширенню громадянської освіти. Отже, метод проектів буде доцільно використовувати й для розвитку громадянської компетентності. Реалізація проектів з історії, літератури географії стануть більш яскравими з використанням сучасних ІКТ. Презентацію власних робіт учні можуть здійснювати за допомогою таких програм як Power Point, Prezi, Canva, Pictochat, Office Sway тощо. Підготовка проектів вимагає ретельної підготовки всіх учасників освітнього процесу: від ретельного обрання теми, методичного супроводу, до розподілу обов'язків у середині команди та презентації. Головне щоб здобувачі освіти чітко розуміли мету, завдання, могли простежити причинно-наслідкові зв'язки. Темі для проектів доцільно обирати, звертаючись до норм моралі, загальнолюдських цінностей, спираючись на почуття патріотизму молоді та її громадянську відповідальність. Вимогою часу є виховання небайдужого ставлення до життя власного народу, співпричетності та відповідальності за його майбутнє.

Вважаємо, що станом на сьогодні найкращим базовим інструментом ІКТ, який використовує всі сучасні технології навчання, є інтерактивна дошка SMART Board, розроблена компанією SMART Technologies (Канада), яка є лідером на ринку інтерактивних рішень. Інтерактивна дошка є ідеальним рішенням для аудиторної роботи всіх вікових груп, зокрема студентів. В інтерактивній дошці задіяні останні розробки Touch технологій з розпізнаванням типу торкання до поверхні. Палець – «миша», маркер – «лист», долоню – «ластик». Ця інтуїтивно зрозуміла техніка роботи на інтерактивній дошці визнана найкращою в світі і використовується на всіх персональних пристроях (смартфони, планшети тощо). Програмне забезпечення SMART Notebook створено з розрахунком на максимально комфортну роботу користувачів комп'ютера. Можливості програмного забезпечення SMART Notebook дозволяють швидко, без особливих зусиль і спеціалізованих знань створити максимально якісний і приємний візуально урок. Викладач має змогу використовувати галерею зображень і мультимедійних файлів, яка вже закладена в

програмному забезпеченні і містить понад 6000 об'єктів, інтерактивних завдань, шаблонів сторінок і тем. Інтерактивна дошка SMART Board дозволяє здійснити на практиці найбільш популярну сьогодні концепцію змішаного навчання (Blended Education) [3].

Найчастіше інтерактивна дошка на занятті використовується як засіб фронтальної роботи зі студентами і передбачає ретельну підготовку та розробку необхідного набору слайдів з навчальними матеріалами та завданнями. На етапі проектування слайдів в програмі SMART Notebook важливо заздалегідь передбачити методичні прийоми роботи з інтерактивною дошкою на різних етапах заняття. Серед прийомів роботи з інтерактивною дошкою зазначимо такі:

– прийом «Напиши від руки» – за допомогою інструменту «Чарівне перо» на слайдах можна робити позначки, здійснюючи графічне коментування, вставляти пропущені символи і слова, підписувати, підкреслювати, обводити, встановити зв'язок тощо. Це дозволяє викладачу робити тимчасові позначки на слайді, привертати увагу студентів до потрібного фрагменту сторінки. Також можна використовувати цей інструмент при виконанні одного і того ж завдання на інтерактивній дошці декількома студентами по черзі. Даний прийом є незамінним при роботі з картами (наприклад: простежити хід військових дій під час визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького 1648–1657 рр.);

– прийом «Drag and Drop» («Перетягни і відпусти») – дозволяє пересувати об'єкт на дошці з одного місця в інше, встановлювати відповідність між об'єктами, групувати, сортувати, відновлювати правильну послідовність, розташовувати елементи в порядку зростання або зменшення, конструювати об'єкти з набору деталей. Даний інструмент може бути корисним для такої справи як «Знайди відповідність» (наприклад: потрібно добрати склад харчів до традиційних козацьких страв) [2; 5, с. 66–73].

Протягом останніх років ми бачимо істотне зростання в практиці використання чат-ботів. Їх можна знайти практично в будь-якій галузі. При великій кількості діючих онлайн-сервісів в сегменті eLearning чат-боти представляються багатообіцяючим інструментом, оскільки можуть супроводжувати кожного слухача індивідуально, відповідно до його рівня і обраним темпом освоєння матеріалу,

роблячи навчання доступним практично для будь-якої людини, що має доступ до Wi-Fi. У порівнянні з традиційним тьюторінгом, чат-боти не вимагають істотних ресурсних витрат, і потенційно можуть допомогти багатьом здобувачам освіти по всьому світу. Найбільш поширеними галузями де чат-боти можуть зайняти серйозну нішу є лінгвістика, історія, мистецтвознавство, географія, література. Особливо доцільним є використання чат-ботів при підготовці здобувачів освіти до складання зовнішнього незалежного оцінювання та вступу до вищих навчальних закладів. Чат-боти можуть стати незамінними при вивченні пам'яток образотворчого мистецтва та архітектури, портретів видатних діячів з історії України, іноземних слів.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) створюють широкі можливості для розвитку сучасної освіти, перш за все, в напрямку індивідуалізації, створюють умови для реалізації творчого потенціалу викладача та студента. Освітні засоби ІКТ включають в себе різноманітні програмно-технічні засоби, призначені для вирішення певних педагогічних завдань, що мають предметний зміст і орієнтовані на взаємодію зі студентами. У сфері викладання технологія використання ІКТ відкриває нові дидактичні можливості, пов'язані з візуалізацією матеріалу, його «пожвавленням», можливістю представити наочно ті явища і процеси, які неможливо продемонструвати іншими способами. З'являється можливість для концентрації великих обсягів навчального матеріалу з різних джерел, представлених в різних формах, оптимально обраних і скомпонованих викладачем у залежності від потреб студентів і особливостей програми. Найбільш досконалим технічним засобом для аудиторної роботи вважаємо інтерактивну дошку та програму SMART Notebook. Перспективним та доцільним в освітньому процесі є використання чат-ботів. Перспективи подальших розробок у цьому напрямку вбачаємо в розробці комплексу конкретних завдань для майбутніх спеціалістів харчової промисловості, розроблених у середовищі вказаних програмних продуктів, з метою ефективного формування громадянської та професійно орієнтованої іншомовної компетентностей студентів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Галецький С. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Житомир, 2020. 292 с.

2. Иванова И. И. Методические рекомендации по использованию интерактивной доски в учебном процессе; [под ред. Ганичевой Е. М.]; Департамент образования Вологод. обл., Вологод. ин-т развития образования. Вологда: ВИРО, 2012. 32 с.

3. Интерактивная доска SMART Board [Електронний ресурс]. URL: <http://www.smartboard.com.ua/articles/115/>

4. Компанець Н. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для активізації пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземних мов // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. № 66, Т. 1. 2019 р. С.61–64.

5. Кюршунова В. В. Методические приемы работы на интерактивной доске средствами программы Smart Notebook // Проблемы Науки. №17 (99). 2017. с. 66-73. Board [Електронний ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodicheskie-priemy-raboty-na-interaktivnoy-doske-sredstvami-programmy-smart-notebook> (дата обращения: 25.08.2020).

6. Сорокіна Н. Інноваційний потенціал мультимедійних навчальних презентацій з іноземної мови. Актуальні проблеми викладання іноземних мов для професійного спілкування : зб. наук. праць VII Всеукр. наук.-практ. конф., 19–20 трав. 2017 р. Дніпро : Біла К.О., 2017. С. 157–158.

7. Шайгер Г. І., Гавран М. І. Випуск 10. Т. 3. 2019. С. 128–133.

REFERENCES

1. Haletskiy, S. M. (2020). *Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv inozemnykh mov zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii*. [Formation of communicative competence of future teachers of foreign languages by means of information and communication technologies]. Zhytomyr.

2. Ivanova, I. I. (2012). *Metodicheskie rekomendatsii po ispolzovaniyu interaktivnoy doski v uchebnom protsesse*. [Methodological recommendations for using an interactive whiteboard in the educational process]. Vologda.

3. *Interaktivnaya doska SMART Board*. [SMART Board interactive whiteboard].

4. Kompanets, N. M. (2019). *Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii dlia aktivizatsii piznavalnoi diialnosti studentiv pry vyvchenni inozemnykh mov*. [The use of information and communication technologies to enhance the cognitive activity of students in the study of foreign languages].

5. Kyurshunova, V. V. (2017). *Metodicheskie priemyi raboty na interaktivnoy doske sredstvami programmy Smart Notebook*. [Methods of working on an interactive board by means of the Smart Notebook program].

6. Sorokina, N. (2017). *Innovatsiinyi potentsial multymediinykh navchalnykh prezentatsii z inozemnoi movy*. [Innovative potential of multimedia educational presentations in a foreign language]. Dnipro.

7. Shaiher, H. I., Havran, M. I. (2019). *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii navchannia inozemnoi movy u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrain*. [Information and communication technologies of foreign language teaching in higher educational institutions of Ukraine].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГРИНЯЄВА Наталя Миколаївна – аспірант кафедри педагогіки та методики професійної освіти Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: розвиток професійно орієнтованої іншомовної компетентності.

КІРІУХА Катерина Ігорівна – аспірант кафедри педагогіки та методики професійної освіти Криворізького державного педагогічного університету

Наукові інтереси: формування громадянської відповідальності у старшокласників в умовах профільного навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HRYNYAYEVA Natalia Mykolayivna – Graduate Student of the Department of Pedagogy and Methods of Vocational Education of Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: development of professionally oriented foreign language competence.

KIRIUKHA Kateryna Ihorivna – Graduate Student of the Department of Pedagogy and Methods of Vocational Education of Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: the formation of civic responsibility in high school students in the context of specialized training.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2021 р.